

Den belgiske sproggrænse – en gordisk knude

Af [Søren Hansen](#) 4. februar 2014 • I kategorien [Sprogpolitik](#) •

Grønt: det nederlandstalende Flandern. Blåt: det fransktalende Vallonien. Gult: de tysktalende østkantoner. Bruxelles er officielt tosproget, men udpræget frankofon. Således har den belgiske sproggrænse de facto gjort Bruxelles til en fransktalende enklave i Flandern.

I 2013 kunne Belgiens sproggrænse fejre 50 års jubilæum. Grænsen må på mange måder siges at være ganske paradoksal – ikke mindst fordi den formår at dele landets fransk-, nederlandsk- og tysktalende befolkningsgrupper, alt imens den samtidig også er en væsentlig årsag til, at det splittede land kan holdes samlet.

Selve sproggrænsen blev fastlagt på grundlag af en større undersøgelse, som valloneren Jean Van Crombrugge og flamlænderen Jan Verroken foretog i 1951. De havde hver især foretaget en simpel optælling af hvilke sprog beboerne i kommunerne i grænseområdet mellem Flandern, Vallonien og øst-kantonerne talte. Resultaterne var slående ens og grænsen blev efterfølgende trukket efter Van Crombrugges optegnelser.

Forløberen for grænsedragningen var det såkaldte "territorialprincip", som i 1921 blev vedtaget efter vallonsk forslag. Princippet foreskrev, at der inden for et givet

territorium blev benyttet et officielt administrationssprog. I Vallonien blev det officielle administrationssprog således fransk; i Flandern nederlandsk; tysk i østkantonerne; mens både nederlandsk og fransk fik status som officielle administrationssprog i Bruxelles.

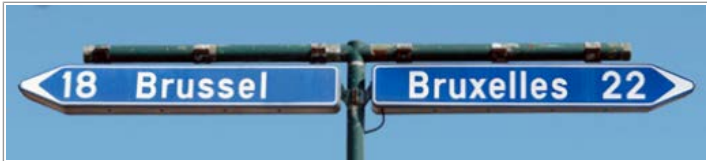
Når vallonerne ønskede "territorialprincippet" skyldtes det, at det indtil da var flertallet af den enkelte kommunes stemmeberettigede borgere, der afgjorde sprogbrugen i de enkelte byråd. Da en valglov i 1919 gav alle mænd over 21 år stemmeret, kom det hurtigt til vallonsk bekymring. Årsagen var, at der i årtier havde været en massiv flamsk tilstrømning til de vallonske mineområder, og med den nye valglov frygtedes det, at flamlænderne i visse kommuner skulle bruge deres numeriske overalt til at få nederlandsk indført som administrationssprog. Vallonerne gik så vidt som til at tale om en decideret fare for en flamsk kolonisering af Vallonien, og territorialprincippet var i den henseende et tiltag, der skulle fastholde den sproglige homogenitet i det fransktalende område.

I et forsøg på at skabe en vis konsensus mellem det talte sprog blandt kommunens befolkning og administrationen, blev det i 1932 bestemt, at der hver tiende år skulle foretages en sprogtælling til fastlæggelse af de enkelte kommunernes administrationssprog. Den opgave gødede imidlertid så stor mistillid i begge sproggrupper, at optællingen praktisk taget blev umulig. Mistilliden førte til at der i 1948 blev oprettet et særligt center, der skulle tage sig af demografiske, økonomiske, kulturelle og politiske tvister. Tre år senere sendte centret Van Crombrugge og Verroken i felten.

I første omgang blev deres resultater ikke rigtig brugt til noget. Men det ændrede sig, da der i slutningen af 50'erne og starten af 60'erne blev rejst krav om øget autonomi fra såvel vallonsk som flamsk side. Vallonerne ønskede større økonomisk autonomi, mens flamlænderne krævede øget selvbestemmelse på det kulturelle og sproglige område. Det mundede i 1962 ud i et flamsk forslag om at formalisere territorialprincippet inden for den sproggrænse, Van Crombrugge og Verroken havde trukket.

Trods de fælles ønsker om autonomi, var ønsket stærkest blandt flamlænderne, hvilket også afspejlede sig i afstemningen om grænsedragningen. Således blev grænsen vedtaget med 130 stemmer for, hvoraf 96 var flamske og 34 vallonske; mens 56 stemte imod, heraf 54 vallonske og 2 flamske.

I 1963 trådte sproggrænsen i kraft og dermed fik det en ende med de besværlige sprogoptællinger. Som en slags kompensation, primært til den fransktalende befolkning i det flamske område, indførte man i stedet de såkaldte "facilitetskommuner". En facilitetskommune var en kommune, hvor mere end 30% af borgerne, ifølge Van Crombrugge og Verrokens optegnelser, talte et andet sprog end det pågældende områdes officielle sprog.

I disse kommuner gælder det stadig, at alle officielle dokumenter skal være tilgængelige på facilitetssproget, og blandt andet skal vejskilte og anden offentlig information være på begge sprog. Ligeledes kan minoritetssproget i disse kommuner oprette skoler op til sjette klasse, hvor udgifterne afholdes af den pågældende kommune og delstat. Siden hen har det især givet anledning til flamsk

Seneste sprognyheder

6/3	Dansklærer: Tosprogede børn bliver sprogligt forsømt www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblinde fårter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller målmand — hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk
17/12	Snebajer og nytårsskrald: Juleord kan slås op i netordbog - Jubii www.jubii.dk
24/11	Meet the Last Speaker of a Dying Language video.nationalgeographic.com

30/6	Irish-language theatre: underground but still alive www.irishtimes.com
29/6	Celebrating two years of language renewal - Princeton Similkameen Spotlight www.similkameenspotlight.com
28/6	Linguistics Breakthrough Heralds Machine Translation for Thousands of Rare Languages - MIT Technology Review www.technologyreview.com

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprog museet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Sprogpolitik'

Finsk-ugrisk identitet
Svensk kamp mod engelsk sprogimperialisme
Eskimoisk i Fjernøsten
En rejsebog om Europas sproglige mindretal

Nye kommentarer

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
william fich til Jødiske efternavne
Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårssfortsæt
Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårssfortsæt
Herluf Hansen til Ded borrijnholska måled
Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Artikler om

utilfredshed, da flere vallonske kommuner har nægtet at efterleve disse forpligtigelser.

Efter sprogrænsens fastlæggelse knagede det gennem 60erne forsåt gevaldigt i den belgiske enhedsstat, og i 1970 kom det til den første af i alt 6 store forfatningsændringer, som med tiden skulle gøre landet til den føderale stat den er i dag. I den proces blev sprogrænsen fundamentet for inddelingen af landets tre delstater. Udviklingen af den føderale forfatning har dog ikke forhindret vallonerne og flamlændere i fortsat at udfordre grænsens konstruktion og juridiske legitimitet.

Sprogrænsen har i den henseende ikke skabt en større samhørighedsfølelse mellem landets befolkningsgrupper. Når grænsen så alligevel har været med til at holde landet samlet, skyldes det først og fremmest Bruxelles. Som landets og Europas hovedstad er byen god for henved 20% af landets BNP, og byen hører til blandt de tre rigeste storbyer i Europa. Bruxelles er med andre ord en økonomisk primus motor i Belgien og enhver diskussion om en deling af landet strander til syvende og sidst altid på spørgsmålet om Bruxelles.

Sagen er den, at Bruxelles udover at være en af landets tre delstater, også er en altovervejende fransktalende by, som ligger på flamsk jord omgivet af flamske randkommuner. Hvor vallonerne, med henvisning til borgernes sprogbrug, ser byen som en del af det fransktalende fællesskab, slår flamlænderne derimod på byens territoriale placering.

En tilsvarende problematik gør sig i dag ligeledes gældende i flere af de flamske randkommuner, hvor de fransktalende flere steder udgør flertallet. Det forhold har med jævne mellemrum fået vallonerne til at foreslå en udvidelse af delstaten Bruxelles for hermed at slå to fluer med et smæk. Umiddelbart ville det betyde, at de fransktalende borgere i den flamske rand ville kunne blive betjent på deres modersmål i de offentlige kontorer og dermed få en lidt nemmere hverdag. Men langt vigtigere ville det dog være, at hermed ville være territorial forbindelse mellem Bruxelles og det fransktalende Vallonien.

Skulle det komme til en eventuel opløsning af landet, ville en sådan forbindelse være helt afgørende for, at vallonerne med nogen ret ville kunne gøre krav på Bruxelles. Det faktum er flamlænderne sig smerteligt bevidste om, og de har af samme årsag, med henvisning til territorialprincippet, blankt afvist ethvert forslag om en udvidelse af Bruxelles endsiges forslag om en ny sprogoptælling.

Belgien har således altid været delt – sprogligt, kulturelt og økonomisk – og det har de mange statsreformer ikke kunnet ændre på. Politisk har det afspejlet sig i, at vallonerne har en lang tradition for at stemme til venstre for midten, mens flamlænderne som oftest stemmer centrum-højre.

Disse modsætninger har været en integreret del af Belgiens samfund og politiske scene, siden landets grundlæggelse i 1830. At landet i det hele taget blev grundlagt på basis af så fundamentale modsætninger, vidner noget om den tilfældighed, der i flere tilfælde har præget fastlæggelsen af nationalstaters grænser.

I det perspektiv er Belgiens sprogrænse, med alle dens problematikker, et eksempel på hvordan dannelsen af en nationalstat har skabt interne regionale konflikter, som man efterfølgende har et hyr med at få lagt lag på. Sådanne konflikter er sjældent blevet løst indenfor rammerne af nationalstaten, da det i sidste ende ofte været ensbetydende med en opløsning af selvsamme nationalstat. Imidlertid har belgierne med sprogrænsens konstruktion fået skabt en gordisk knude, som holder landet samlet ved at umuliggøre et kompromis, der kan opløse landet.

Søren Hansen
Universiteit van Amsterdam

Læs også:

1. [Engelsk i Geneve](#) Kristeligt Dagblads Julie Jo Boding fortæller i dag at der er opstandelse i Geneve fordi en prominent prostitueret er blevet begravet på byens fineste kirkegård hvor bl.a. den protestantiske fundamentalist...
2. [En national strategi for fremmedsprog!](#) Den kommende sprogstrategi skal involvere og sikre progression og sammenhængskraft i hele uddannelsessystemet fra børnehave til højere læreanstalter. Dansk og engelsk er en selvfølge. Det store og svære problem, som...
3. [Amikejo: Esperanto-landet der næsten var til](#) [Traduko en Esperanton ĉi tie] Baggrund: Napoleonskrigene Nordfrankrig 1812, på højden af Napoleons magt. Kongedømmet omkring Berlin er Prøjsen. (Kortudsnit fra Wikipedia) Det er nok ikke alle der er klar...
4. [En sprogskole i cyberspace](#) Skolen i marts måned 2009 med landestedet og salgsautomaten til tilkøb af nye lektioner i forgrunden og parken i baggrunden Efter mange år som voksenunderviser på Studieskolen i København, begynde...

Tagget med: [Belgien](#), [fransk](#), [nederlandsk](#), [skilte](#)

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogbort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniqlog. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	Bogstavlyd
juni 2012	Dansk sprognavn
maj 2012	Den danske ordbog
april 2012	Dialekt.dk
marts 2012	dk.kultur.sprog
februar 2012	Korpus.dk
januar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID)
december 2011	Ordbog over det danske sprog
november 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
oktober 2011	Sproget.dk
september 2011	Svenska Akademien
august 2011	Ø (Schwa.dk)
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	

E-mail (kræves)

Hjemmeside

- november 2009
- oktober 2009
- september 2009
- august 2009
- juli 2009
- juni 2009
- maj 2009
- april 2009
- marts 2009

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.